

הוראות להנחיית המצגת "אומרים לא לגזענות"

קהל יעד: כיתות ה-ט

הרעיון:

בכל שנה, ב-21 במרץ, מציינים בעולם את היום הבינלאומי לביטול האפליה הגזעית. המצגת האינטראקטיבית מבוססת על מערך השיעור של האגודה לזכויות האזרח: ["אומרים לא לגזענות"](#), המציג קטעים מתוך הספר "הגזענות כפי שהסברתי לבתי", מאת טאהר בן ג'לון. את המערך כתבה ג'והיינה סייפי.

משך הפעילות:

שיעור אחד עד שניים

שקופית 1

אומרים לא לגזענות

***מומלץ לספר לתלמידים:** בכל שנה, ב-21 במרץ, מציינים בעולם את היום הבינלאומי לביטול האפליה הגזעית.

- "אפליה" – יחס שונה הניתן לאדם, בדרך כלל לרעה, על בסיס מאפיינים מסוימים שלו.
- "גזעית" – אפליה שמבוססת בדרך כלל על צבע עור שונה, מוצא או דת.

היום ממשתמשים במילה "גזענות", ומתכוונים לאפליה מסיבות שונות ומגוונות – כמו מגדר, מצב כלכלי, מוגבלות פיזית ועוד.

כאן אפשר להפנות להסבר על היום הבינלאומי לביטול האפליה הגזעית באתר ['הסדנא - מרחב חינוכי לדמוקרטיה וזכויות אדם'](#).

ניתן לשאול את התלמידים:

- מה זאת גזענות? האם מדובר במחשבות גזעניות או בהתנהגות שמבטאת גזענות?
- האם לדעתכם צריך לומר "לא לגזענות"? מדוע?
- האם נתקלתם בגזענות בכיתה, בבית הספר, בתקשורת?

מומלץ בחום לקרוא את ספרו של טאהר בן ג'לון כחלק מההכנה לשיעור.

שקופית 2

רחבת הריקודים

על גבי השקופית מוצגות תמונות. בלחיצה על כפתור השמע ניתן להאזין למוזיקה המאפיינת תרבויות שונות.

כל קטע מוזיקלי מחובר לתרבות שונה.

ניתן לשאול את התלמידים:

- האם אתם מזהים את מקור הקטע?
- האם אתם יכולים לשייך אותו לתרבות מסוימת?
- מה הקשר בין התמונה למוזיקה?

אם הדבר אפשרי, מומלץ לקיים את הפעילות באווירה סדנאית קבוצתית, ולא באווירה לימודית שגרתית. ניתן להעביר את הפעילות למקום שיש בו מרחב מרווח לתלמידים כדי לאפשר מרחב תנועה חופשי. כמו כן, רצוי להשתמש במערכת הגברה.

גם אם מקיימים את הפעילות בכיתה, מומלץ לארגן את החדר ולהכניס שינויים קלים שיאפשרו אווירה מזמינה המאפשרת תהליכים קבוצתיים. אפשר לעשות זאת באמצעות הזזת הכיסאות והשולחנות לצדדים ופניו מרחב לביצוע הפעילות. את החלקים האחרונים של הפעילות מומלץ לעשות במעגל – המפגש הישיר והמשותף במעגל תורם רבות לפיתוח הדיון, להיכרות עם התלמידים האחרים ולחידוד המסר של הקשבה וכבוד לכל אחד ואחת.

ניתן לבקש מהתלמידים לעמוד במרחק סביר זה מזה, כך שיהיה להם מספיק נוח לנוע, בלי שיפריעו להם או שהם יפריעו לאחרים. נסביר לתלמידים שאנו עומדים לשמוע כמה קטעים של מוזיקה, ונבקש מהם להקשיב למוזיקה, לנסות לזהות איזה סוג מוזיקה הם שומעים, וגם להזמין אותם לנוע ולרקוד. כדאי לנסות להמעיט בהוראות, לאפשר להם לחוות עם עצמם את המפגש עם המוזיקה.

בשלב הבא מומלץ להעלות את השאלות לדיון. ניתן לקיים את הדיון במעגל או בקבוצות קטנות.

שקופית 3

מה זה עושה לנו?

בשקופית זה מוצגים רגשות שונים.

ניתן לעודד את התלמידים לגשת ולבחור ברגש ולספר למה בחרו בו.

ניתן גם להמשיך לקיים את הדיון במעגל. התלמידים יוכלו להיעזר במגוון הרגשות המופיעים במצגת, או לציין רגשות אחרים.

ייתכן שיעלו תגובות נבוכות, לועגות, גזעניות – חשוב לאפשר להן לעלות ולהעביר מסר של הבנה אך לא של הצדקה לתחושות השונות. הרעיון הוא שלכולנו יש לעתים דעות או מחשבות גזעניות, ולכן חשוב לזהות אותן, לדבר עליהן ולנסות לשנותן.

שקופית 4

הגזענות כפי שהסברתי לבתי / טאהר בן ג'אלון

בשקופית זה מוצג הספר שעליו מבוססת הפעילות. ניתן לבקש מאחד התלמידים להקריא את מה שכתוב בשקופית.

ניתן לשאול את התלמידים:

- האם מישהו קרא את הספר או שמע עליו?
- האם מעניין אתכם לדעת מה מרים שאלה ומה אביה ענה?
- מה לדעתכם מרים שאלה?

שקופית 5

מהי גזענות?

בשקופית זה מוצגת שאלה מתוך הספר. לפני שמגלים מה התשובה של האבא, מומלץ לעודד את התלמידים לענות בעצמם – בקבוצות או בדיון במליאה. ניתן לבקש מאחד התלמידים לגשת ולהקליד את התשובה במלבן הריק.

לאחר הלחיצה על התשובה של האבא ניתן לשאול:

- מה דעתכם על התשובה?
- מה הייתם מוסיפים לתשובה?
- האם אתם מסכימים עם האבא?
- האם התשובה שלכם דומה לתשובה של האבא?

שקופית 6

מה איתנו?

בשקופית זה מרים שאלת אם גם היא עלולה להפוך לגזענית. ניתן ללחוץ על התשובה של אבא, או לבקש מהתלמידים לענות ורק אז לגלות מה התשובה.

מומלץ לקיים סקר בכיתה ולשאול:

- מה אתכם?
- האם זה עלול לקרות לכם?

בעקבות ההצבעה של התלמידים ניתן לשאול:

- מה למדתם מהסקר?
- אם תלמידים ענו שזה יכול לקרות להם, ניתן לשאול: האם אתם חוששים מכך שזה עלול לקרות?
- האם לדעתכם חשוב להודות בכך שזה יכול לקרות?
- מה עדיף: להתכחש לכך שאנחנו עלולים להיות גזענים, או להיות מודעים וערים לאפשרות הזאת?

לתשומת לבכם: אם יש תלמידים שלא מעוניינים לשתף, ניתן לבקש מהם לחשוב על כך ולא לשתף את הכיתה.

בסוף הדיון, מומלץ לסכם נקודות מרכזיות שעלו תוך התייחסות למסרים שהיו בכרטיסיות. זו הזדמנות להדגיש את חשיבות ההיכרות והפתיחות שלנו לאנשים חדשים, לתרבויות חדשות, לשפות חדשות, ובאופן כללי לא לפחד לעשות צעדים, שהרי "העושר מצוי בשונות". נעודד את התלמידים להיות אנשים חוקרים, שואלים, מבקרים – ללמוד לשאול שאלות על מה שאנחנו רואים ועל מה שאנחנו לא רואים. בדרך זו מגלים דברים חדשים ומעניינים, וגדלים להיות אנשים פתוחים יותר וסובלניים יותר, ואלה הערכים שחשובים לנו בחברה שבה אנחנו חיים. ניתן להילחם בגזענות, שלנו ושל האחרים! כולנו עלולים להיות גזענים, אנו צריכים להיות מספיק אמיצים כדי לאפשר לעצמנו לראות את זה, ולהיאבק בזה. זו התנהגות שאפשר וחשוב מאוד לשנות.

שקופית 7

מרים וסלין

בשקופית זה מוצג סיפור קצר על מרים שלא רצתה לשבת ליד סלין, ילדה שהתבטאה בגזענות. מרים ואביה משוחחים על המקרה.

מומלץ לבקש מאחד התלמידים להקריא את המשפטים. ניתן גם לבקש מתלמידה אחת להיות מרים ומתלמיד אחר להיות האב.

ניתן לשאול:

- מה דעתכם על ההתנהגות של מרים?
- מה דעתכם על התשובה של אבא?

מומלץ לשאול את התלמידים:

- איך לדעתכם צריך לנהוג כלפי שמתנהג בגזענות?

ניתן לחלק את התלמידים לקבוצות או לקיים דיון במליאה.

לגבי כל תשובה ניתן לעורר דיון:

- למה אתם חושבים כך?
- מה לדעתכם ישפיע על מי שמתנהג כך בצורה הטובה ביותר?
- האם יש לכם רעיונות נוספים?

שקופית 8

מרים וסלין (המשך)

אבא מסביר למרים שיותר קל לתקן התנהגות של ילד. בשקופית מוצגים היגדים, והתלמידים מתבקשים לציין עד כמה הם מסכימים עם כל היגד. ניתן לבקש בכל פעם מתלמיד אחד לגשת ולסמן את התשובה שלהם לגבי כל היגד, לקיים דיון בקבוצות או לבקש הצבעה במליאה.

בסיום מומלץ ללחוץ על ההסבר של אבא.

ניתן לשאול:

- האם אתם מסכימים איתו?
- מה הייתם עונים לאבא?
- לפי דעתכם, גזענות היא משהו שנולדים איתו או לומדים אותו?

שקופית 9

מה דעתכם?

מה דעתכם?
עם איזה היגד אתם מזדהים?

אני אחד לא נולד כשהוא שואב אדם אחר בגלל צבע הניר שלו, אנשים לומדים לשואב, ואם הם ילדים ללמוד לשואב, ניתן ללמוד גם לאהוב ארבה באה רבה יותר בגביעות ללב האדם מהפוכה. (נלמן מדליה)

יש בי חלום כי יום אחד תעלה תבואה עמוקה עמוקה, אנו אוחזים באמת צדקה כי כל בני האדם נבראו ששים: (מרטין לותר קינג)

העולם הוא מקום מסוכן לחיות בו, לא בגלל האנשים שעושים רע, אלא בגלל אלה שלא עושים דבר בעיקר: (אלברט איינשטיין)

לחצו על ה- Like כמספר התלמידים המזדהים עם כל היגד. לחצו על הבא להמשך.

הבא הקודם

בשקופית מוצגים היגדים של אישים מפורסמים בנושא גזענות. ניתן לבקש מהתלמידים לבחור בהיגד שהם מזדהים איתו. בלחיצה על ה"לייק" ניתן לראות מה ההיגד הנבחר.

ניתן לשאול לגבי כל היגד:

- מה דעתכם על ההיגד?
- האם אתם מסכימים עם ההיגד?

שקופית 10

אנחנו מצהירים

אנחנו מצהירים
כדי להכיר לא לגזענות אנחנו מצהירים:

לעשות...

לא לעשות...

לשים לב ל...

הוספו תוכן בשטחי הכתיבה החופשית.

להתחלה הקודם

בשקופית זה מזמינים את התלמידים להצהיר בהצהרה בנושא – אומרים לא לגזענות.

מומלץ לבקש מכל תלמיד ותלמידה לכתוב את ההצהרה באופן אישי. מי שירצה יוכל להקליד את ההצהרה שלו בשקופית.

חשוב לאפשר לתלמידים להציג את ההצהרות באופן משמעותי תוך מתן הסבר קצר. כדאי לתלות את ההצהרות האישיות על גבי אחד הקירות בכיתה. הנכחת התוצר בכיתה עשויה לחזק את המחויבות של התלמידות והתלמידים, וכן של כלל המורים הנכנסים לכיתה, למאבק בגזענות. ההצהרות יכולות לשמש טריגר לחזור לנושא מדי פעם, לשאול עליו ולהתמודד איתו בהזדמנויות שונות.

מומלץ לסכם את הפעילות תוך הצגת הנושאים המרכזיים, הדעות והשאלות השונות שעלו במהלך השיעור.

חשוב גם לרענן את המסרים על חשיבות המאבק בגזענות מדי פעם בפעם. המודלינג שלך כמורה חשוב ביותר; היחס שלך לתלמידים, והבחירה להתמודד עם אירועים שיש בהם גזענות או הדרה. הבחירה שלא להעלים עין משדרת מסר המחזק את המסרים של מערך שיעור זה.